

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Σχολή Επιστημών Υγείας
Τμήμα Νοσηλευτικής

Διδακτορική Διατριβή

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΜΕΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΓΟΝΕΩΝ
ΠΟΥ ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Ραφαηλία Ζαβρού

Λεμεσός, Απρίλιος, 2023

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

Διδακτορική διατριβή

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΜΕΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΓΟΝΕΩΝ
ΠΟΥ ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

της
Ραφαηλίας Ζαβρού

Λεμεσός, 2023

Έντυπο έγκρισης

Διδακτορική διατριβή
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΜΕΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΓΟΝΕΩΝ ΠΟΥ
ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Παρουσιάστηκε από
Ραφαηλία Ζαβρού

Επιβλέπων καθηγήτρια: Δρ. Καρανικόλα Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Μέλος επιτροπής: Δρ. Παπασταύρου Ευριδίκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Μέλος επιτροπής: Δρ. Χαραλάμπους Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Λεμεσός, 2023

Έντυπο έγκρισης Επιτροπής Επίβλεψης

Διδακτορική διατριβή

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΜΕΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΓΟΝΕΩΝ ΠΟΥ ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Παρουσιάστηκε από
ΡΑΦΑΗΛΙΑ ΖΑΒΡΟΥ

Επιβλέπων καθηγήτρια: Δρ. Καρανικόλα Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Μέλος Επιτροπής: Δρ. Παπασταύρου Ευριδίκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Μέλος Επιτροπής: Δρ. Χαραλάμπους Ανδρέας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα
Νοσηλευτικής, Τεπακ

Υπογραφή _____

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ραφαηλία Ζαβρού, 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Αρχικά Θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τα μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής Δρ. Ευρυδίκη Παπασταύρου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νοσηλευτικής στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Δρ. Ανδρέα Χαραλάμπους, Αναπληρωτή Καθηγητή Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, και Δρ. Μαρία Καρανικόλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Θα ήθελα να εκφράσω τα απεριόριστα ευχαριστώ μου στη Δρ. Καρανικόλα Μαρία, η οποία υπήρξε επιβλέπουσα μου σε αυτή τη μελέτη, όπου με τη συνεχή καθοδήγηση, επίβλεψη, εμπιστοσύνη και κατανόηση, η διατριβή αυτή στέφθηκε με επιτυχία. Την ευχαριστώ πολύ για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, την αγάπη και την υπομονή. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τη Δρ. Παπασταύρου και Δρ. Χαραλάμπους για την ανεκτίμητη βοήθεια και επιστημονική καθοδήγηση.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ από καρδιάς στη κ. Άννα Κουτρούμπα για τη συμβολή της και την υποστήριξη, η οποία υπήρξε μέλος της ερμηνευτικής ομάδας στο στάδιο της ανάλυσης της μελέτης.

Ευχαριστώ την Εθνική επιτροπή βιοηθικής Κύπρου και τον Επίτροπο προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την αδειοδότηση διεξαγωγής της μελέτης.

Ένα τεράστιο ευχαριστώ σε όλους τους συμμετέχοντες της μελέτης, που αγωνίζονται να μείνουν ζωντανοί στο φως. Χωρίς αυτούς τους ανθρώπους με τη συμβολή τους, θα ήταν δύσκολη η διεκπεραίωση της μελέτης.

Θα αδράξω την ευκαιρία να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους γονείς μου

Χριστόφορο και Χριστίνα, για την άνευ όρων αγάπη τους και την βοήθεια τους σε κάθε στιγμή που το είχα ανάγκη.

Στον σύζυγο μου, στο στήριγμα μου, στο καλύτερο μου φίλο χρωστώ ένα μεγάλο ευχαριστώ για όλες εκείνες τις στιγμές που λύγισα και με σήκωσε στα πόδια, για όλες εκείνες τις φορές που με τροφοδοτούσε με υπομονή και αγάπη. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντική ήταν η συμβολή της κόρης μου Μύριας σε αυτό το ταξίδι, όπου αν και της στέρησα χρόνο από παιχνίδι, εκείνη με το χαμόγελο και την αγκαλιά της μου έδινε δύναμη να προχωρώ μπροστά.

Θεέ μου σε ευχαριστώ. Σε ευχαριστώ που μετά από κάθε Δύση μου χαρίζεις μια ανατολή...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Ερευνητικά δεδομένα αναφέρουν ότι ο χαμός ενός παιδιού από αυτοκτονία, έχει χαρακτηριστεί από τους γονείς ως τραυματική εμπειρία, αφού παλεύουν να αποδεχτούν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του θανάτου και τα βασικά στοιχεία της ενοχής, της αυτοκριτικής και του στιγματισμού που προκαλεί αυτό το γεγονός. Μελέτες που διερευνούν το βίωμα των γονέων, οι οποίοι έχασαν το παιδί τους από αυτοκτονία, είναι σπάνιες στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου. Στη πλειονότητα τους οι μελέτες που διενεργήθηκαν αφορούσαν σε χώρες τις Σκανδιναβίας, Ασίας και σε χώρα της Ωκεανίας.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της εμπειρίας των ελληνοκυπρίων γονέων που έχασαν το παιδί τους από αυτοκτονία. Συγκεκριμένα διερευνήθηκαν α) η ερμηνεία τους σχετικά με το γεγονός της αυτοκτονίας, β) ο αντίκτυπος της αυτοκτονίας σε αυτούς και στην οικογένειά τους, γ) οι αναδυόμενες ανάγκες τους και δ) οι στρατηγικές που χρησιμοποίησαν για να αντιμετωπίσουν την απώλειά τους.

Υλικό και Μέθοδος: Εφαρμόστηκε ποιοτική μεθοδολογία βασισμένη στη λήψη δεδομένων μέσα από ατομικές συνεντεύξεις και στην ανάλυση περιεχομένου βάσει της συμβατικής προσέγγισης. Βάσει σκόπιμης δειγματοληψίας και ακολουθώντας το κριτήριο του θεματικού κορεσμού, το δείγμα αποτέλεσαν 12 γονείς που έχασαν το παιδί τους από αυτοκτονία, προερχόμενοι από όλες τις επαρχίες της Κύπρου. Η συλλογή των δεδομένων έγινε βάση ημι-δομημένου οδηγού ερωτήσεων, ο οποίος διαμορφώθηκε βάσει της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Έγιναν 3 συνεντεύξεις με κάθε συμμετέχοντα. Στην 2^η και στην 3^η συνέντευξη επιβεβαιώθηκαν και εμπλουτίστηκαν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες τα δεδομένα που ελήφθησαν στην πρώτη συνέντευξη. Η ακρίβεια της μελέτης ελέγχθηκε βάσει των κριτηρίων της Munhall και του εργαλείου COREQ.

Αποτελέσματα: Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν την προσπάθειά τους να αποδώσουν νόημα στο ακατανόητο, όπως το χαρακτήρισαν, γεγονός, δίνοντας έδαφος σε πολυάριθμες ερμηνείες σχετικά με την αιτιολογία της αυτοκτονίας του παιδιού τους. Σε κάθε περίπτωση, όμως, έκαναν λόγο για μία τραυματική εμπειρία. Περαιτέρω, περιγράφηκε η συνεχής ανάγκη τους για προστασία α) της μνήμης του αυτόχειρα, β)

της δημόσιας εικόνας και αξιοπρέπειας των ιδίων λόγω κοινωνικού στιγματισμού, και γ) των υπόλοιπων μελών της οικογένειας από τις δυσμενείς συνέπειες της αυτοκτονίας. Ως αντίδραση στην τραυματική εμπειρία της αυτοκτονίας, οι γονείς προσπαθούσαν να αισθάνονται δυνατοί, ενεργοποιώντας είτε γνωστικούς και συμπεριφορικούς τρόπους αντιμετώπισης, είτε εξωτερικές υποστηρικτικές πηγές, κυρίως από τα μέλη της υπόλοιπης οικογένειας. Παρόλο που καταγράφηκαν πολυάριθμες στρατηγικές αντιμετώπισης και συστήματα υποστήριξης, η ενεργοποίησή τους αντανάκλασε την προσπάθεια των συμμετεχόντων να ξεφύγουν από τις μόνιμες και οδυνηρές σκέψεις για την αυτοκτονία του παιδιού τους. Μάλιστα, η προσπάθεια κάποιων συμμετεχόντων να κρατήσουν ενωμένη την υπόλοιπη οικογένεια, αποτέλεσε κίνητρο για να μπορέσουν να συνεχίσουν με τη ζωή τους. Ωστόσο, υπήρχαν και συμμετέχοντες οι οποίοι ένιωθαν αποκομμένοι από το κοινωνικό τους δίκτυο. Κατά την ανάλυση τρίτου επιπέδου, φάνηκε ότι οι συμμετέχοντες είχαν ανάγκη να επιτύχουν μια κατάσταση ζεστασιάς και ηρεμίας, με πνευματική, ψυχολογική και σωματική γαλήνη, απαλλαγμένοι από την κρίση των άλλων ή του ίδιου του εαυτού τους και από τις οδυνηρές υπενθυμίσεις της αυτοκτονίας του παιδιού τους.

Συμπεράσματα: Η βιωμένη εμπειρία των γονέων της απώλειας του παιδιού τους από αυτοκτονία περιγράφεται ως τραυματικό γεγονός. Σε απάντηση στην τραυματική εμπειρία της αυτοκτονίας, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν την προσπάθειά τους να αισθάνονται ενδυναμωμένοι ενεργοποιώντας είτε γνωστικές και συμπεριφορικές θεραπευτικές διαδικασίες είτε εξωτερικές υποστηρικτικές πηγές, κυρίως από τα μέλη της βασικής οικογένειας. Με βάση αυτό, προτείνεται περαιτέρω εξέταση του φαινομένου με έμφαση στην ανάπτυξη παρεμβάσεων, οι οποίες θα στοχεύουν στην ενίσχυση των υποστηρικτικών πόρων στους πενθούντες γονείς. Ο αποστιγματισμός και η ανακούφιση τους από τον τραυματικό αντίκτυπο της αυτοκτονίας θα πρέπει να τύχει διαχείρισης από τους επαγγελματίες υγείας. Έτσι τα ευρήματα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια των νοσηλευτών για τη στήριξη αυτών των οικογενειών.

Λέξεις κλειδιά: απώλεια, θλίψη, βιωμένη εμπειρία, αυτοκτονία, ποιοτική ανάλυση περιεχομένου

ABSTRACT

Introduction: Research evidence suggests that the loss of a child to suicide has been described by parents as a traumatic experience, as they struggle to accept the unique nature of death and the key elements of guilt, self-criticism and stigma that this event causes. Studies exploring the experience of parents who have lost a child to suicide are rare in Northern European and Eastern Mediterranean countries. The majority of the studies which have been conducted include Scandinavian, Asian and Oceanian countries.

Aim: The purpose of this study was to explore the experience of Greek Cypriot parents who lost their child to suicide. Specifically, the current study explored a) their interpretation concerning the suicide event, b) the impact of the suicide upon them and their family, c) their emerging needs, and d) the strategies that have been used by them to cope with their loss.

Methods: A qualitative methodology based on data collection through individual interviews and content analysis based on the deductive approach was applied. Based on purposive sampling and following the criterion of thematic saturation, the sample consisted of 12 parents who lost their child to suicide, coming from all provinces of Cyprus. Data collection was based on a semi-structured question guide, which was formulated on the basis of existing literature. Three interviews were conducted with each participant. In the 2nd and 3rd interviews the data obtained in the first interview were confirmed and enriched by the participants themselves. The accuracy of the study was checked based on Munhall's criteria and the COREQ tool.

Results: The participants described their attempt to make sense of what they described as an incomprehensible event, giving rise to numerous interpretations of the reasons for their child's suicide. In any case, however, they referred to it as a traumatic experience. (b) their own public image and dignity due to social stigma, and (c) other family members from the adverse consequences of suicide. In response to the traumatic experience of suicide, parents tried to feel strong by activating either cognitive and behavioral coping styles or external sources of support, mainly from other family members. Furthermore, they described their ongoing need to protect (a) the memory of the suicide, members. Although numerous coping strategies and support systems were documented,

their activation reflected participants' attempts to escape from persistent and painful thoughts about their child's suicide. In fact, the effort of some of the participants to keep the rest of the family together, was a strong motive to enable them to get on with their lives. However, there were also participants who felt cut off from their social network. During the level three analysis, it appeared that participants had the need to achieve a state of warmth and calmness, with spiritual, psychological and physical peace, free from the judgement of others or even judgement on themselves and from the painful reminders of their child's suicide.

Conclusion: Parents' lived experience of losing their child to suicide is described as a traumatic event. In response to the traumatic experience of suicide, participants described their efforts to feel empowered by activating either cognitive and behavioral therapeutic processes or external sources of support, mainly from primary family members. Based on this, further examination of this phenomenon is suggested with a focus on developing interventions aimed at enhancing supportive resources for bereaved parents. Their de-stigmatization and relief from the traumatic impact of suicide should be managed by health professionals. Thus, these findings can be an important tool in the hands of nurses to support these families.

Key words: loss, grief, lived experience, suicide, qualitative content analysis